

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ЧИННИКІВ ЩОДО АДАПТАЦІЇ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті проаналізовано сучасний стан м'ясної галузі Одеського регіону, визначено причини занепаду, проблеми галузі та основні можливі шляхи виходу з кризи. Надано рекомендації щодо поліпшення підприємств м'ясної промисловості – це поліпшення якості продукції для конкурентоспроможності продукції на світовому ринку завдяки використанню новітньої технології та створенню кооперативного механізму із сільсько-господарськими підприємствами.

The article analyses the current state of the meat industry in Odessa region; the causes of its decay and the main problems of the industry are defined; the major variants of the crisis solution are presented. Recommendations are offered to improve meat industry enterprises: these are improvement of the product quality on world market due applying new technologies and creating cooperative mechanism with agrarian enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Динамізм зовнішнього середовища, швидкість змін умов вимагає від організації постійної адаптації її діяльності до цих змін.

У зв'язку з необхідністю управління підприємством, швидкого пристосування до змін зовнішнього середовища виділяють такі методи управління:

- управління на підставі контролю за виконанням;
- управління на підставі екстраполяції, коли темп змін швидко мінливий, але майбутнє ще можна передбачити шляхом екстраполяції минулого;
- управління на підставі передбачення змін, коли почали виникати несподівані явища і темп змін швидко змінився, однак не настільки, щоб не можна було б вчасно передбачити майбутні тенденції й визначити реакцію на них;
- управління на підставі гнучких екстрених рішень в умовах, коли багато важливих завдань виникають настільки швидко, що їх неможливо вчасно передбачити (мова йде про ситуаційний підхід в управлінні).

Наведені узагальнення забезпечують вибір моделі адаптації відповідно до зовнішнього середовища й можливостей та потреб суб'єктів ринку.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Вивчення різноманітних аспектів впливу факторів на діяльність підприємств за допомогою економіко-математичних методів знайшло своє відображення в роботах багатьох учених-економістів: М.О. Браславця, О.А. Богущького, Б.Й. Пасхавера [1, с.4-11], П.Т. Саблука [2, с.34-41], В.М. Трегобчука [3, с.45-47], В.Й. Шияна, О.Г. Янкового [4, с.15-91].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, жодне з наведених у літературі визначень поняття «адаптації підприємства» не охоплює всіх факторів.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення необхідних передумов щодо вибору адекватної моделі адаптації та напрямку розвитку, щодо забезпечити цільові переваги м'ясопереробного підприємства в перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з проведеним аналізом підприємств Одеського регіону сучасне м'ясопереробне виробництво залежить від наявності в повному обсязі сировинних ресурсів. Найближчим часом у боротьбі за сировину можуть не витримати конкуренції ті м'ясопереробні підприємства, які не мають постійних постачальників худоби

для переробки. Іншою проблемою підприємств є оновлення матеріально-технічної бази, яке виявляється одним із головних чинників конкурентної боротьби підприємств.

Серед економіко-математичних методів одними із найбільш популярних методів дослідження економічних процесів є економіко-статистичні. Ці методи дозволяють побудувати моделі, які надають аналітичні вираження залежності між економічними показниками.

Для оцінки адаптивності м'ясопереробних підприємств до зовнішнього середовища нами запропоновано використання кореляційно-регресійного аналізу. У нашому випадку в якості результуючого показника використовується Y обсяг виробництва у вартісній формі. Основні фактори, які впливають на нього: рівень забезпечення сировиною X_3 , рівень споживання X_2 , рівень споживчих цін X_1 , фактор часу t . Пояснення щодо вибору обраних факторів наведено нижче.

Сировинний фактор. Зменшення виробництва м'яса – це наслідок зменшення поголів'я худоби всіх видів. Тенденція перевищення обсягів реалізації м'яса порівняно з обсягами його вирощування є загрозливою, оскільки призводить до поступового згортання галузі. Така тенденція характерна як для сільськогосподарських підприємств, так і особистих господарств населення.

Порушення стабільних і довгострокових зв'язків м'ясопереробних підприємств із постійними постачальниками сировини змушує шукати разових постачальників. Порушується ритмічність виробничого процесу через відсутність надійної системи заготівель. Це неминуче веде до збільшення собівартості продукції. Інтеграційні зв'язки між м'ясопереробними підприємствами й сільським господарством недосконалі. Руйнування сировинних баз болісно для підприємств, розташованих у тих районах, де кількість постачальників сировини обмежено.

Підприємства, найменш залежні від сільського господарства, досягли кращих результатів.

Рівень сировинної бази галузі. Рівень ефективності агропромислового комплексу визначається саме станом тваринницької галузі. На жаль, склалася чітка тенденція до скорочення обсягів виробництва м'яса в Україні, зменшується поголів'я тварин. Як наслідок, м'ясопереробні підприємства потерпають від браку сировини, що надходить із національних джерел, змушені скорочувати власне виробництво або використовують сировину іноземного походження, яка часто є низької якості.

Загалом стан сільськогосподарського сектора української економіки залишається вкрай незадовільним, що гальмує формування й подальший розвиток національного продовольчого ринку України. Виробництво м'яса та м'ясних продуктів є лідером щодо темпів скорочення аграрного виробництва. Більш оптимістичними є показники виробництва та переробки м'яса птиці порівняно з виробництвом яловичини та свинини.

На якості сировини, яку використовують м'ясопереробні підприємства, негативно позначається відсутність тварин м'ясних порід, що вирощуються спеціально для виробництва м'яса та м'ясопродуктів. Зазначений аспект відчутно обмежує конкурентоспроможність кінцевої продукції на ринку. Тому в перспективі потребує радикального поліпшення генетична база поголів'я, що вимагає значних інвестицій, поглиблення відповідних наукових досліджень. Головним обмежувальним чинником вирощування рогатої худоби та свиней є час вигодовування одного покоління тварин.

Умови утримування та вирощування худоби обмежують природний потенціал тварин, збільшення їхньої ваги на відгодівлі, спричиняють погіршення здоров'я тварин, збільшують втрати через їх високу смертність.

Недостатня кількість, низька якість кормів для худоби вкрай негативно позначається на технологічних параметрах тварин (їх жирності, добовому прирості ваги, стані здоров'я тощо). Стан виробництва кормів для відгодівлі худоби, свиней та птиці в Україні визначається регіональними умовами виробництва фуражу (сіна, люцерни, соломи) та зернових (кукурудзи, ячменю, пшениці, сорго, сої). Сьогодні недостатньо досліджень щодо вирішення проблеми

кормовиробництва, застосування сучасних технологій відгодівлі худоби та птиці, що гальмує зростання конкурентоспроможності тваринницької продукції на продовольчому ринку.

Неприбутковість тваринництва змушує господарства відмовлятися від цієї галузі на користь вирощування зернових. З метою поживлення в галузі тваринництва потребують опрацювання та запровадження підходи щодо створення дієвої системи мотивації тваринницьких господарств, яка б сприяла удосконаленню методів управління, практики розведення та утримання худоби, підвищення ефективності та продуктивності тваринництва.

Недосконалість системи ціноутворення щодо продажу живої худоби м'ясопереробним підприємствам стримує сільськогосподарських виробників у прагненні забезпечувати високу якість худоби.

Подальше існування "тіньових" каналів закупівлі, переробки та реалізації худоби та продукції переробки м'яса руйнує цілісність галузі, негативно впливає на рівень довіри споживачів до продукції на внутрішньому продовольчому ринку України.

Споживання. Падіння виробництва та стрімке підвищення цін негативно позначилося на споживанні м'яса. За визнанням більшості вчених економістів, головною причиною такого стану залишається низька купівельна спроможність основної маси населення. За оцінками економістів українські споживачі витрачають на продукти харчування від 60 до 70 % власних доходів. М'ясо було і залишається важливим поживним продуктом у раціоні українців. Як показав аналіз другого розділу дослідження, асортимент м'ясних продуктів на внутрішньому продовольчому ринку містить варені ковбаси (41 %), сосиски і сардельки (23 %), варено-копчені ковбаси (15 %), копчені ковбаси (3 %), решта припадає на копчені м'ясопродукти та натуральне м'ясо.

Отже, необхідно зазначити, що цінова ситуація на продовольчому ринку характеризувалася суттєвим зростанням цін на м'ясо через зменшення обсягів його виробництва. Крім того, на цінову ситуацію впливали явища монополізації торгівлі на продовольчих ринках, а отже, неможливість товаровиробників мати вільний доступ до споживача. До того ж на підвищення цін певним чином вплинуло подорожчання паливно-мастильних матеріалів і, безперечно, зростання реальних доходів громадян.

Нарощування обсягів виробництва м'яса в сільському господарстві вкрай необхідно для стабілізації цінової ситуації на ринку м'яса та продуктів його переробки.

Отже, спостерігається порушення балансу між обсягом споживання та виробництва м'ясопродуктів. Як було зазначено, українські домогосподарства із середньодушовими загальними доходами нижче прожиткового мінімуму витрачали на харчування 63 % усіх сукупних витрат. Саме ця категорія населення опиняється в найскрутнішому становищі при подорожчанні продуктів харчування. Зважаючи на доволі високу частку в Україні домогосподарств з низькими доходами можна стверджувати про неминучі втрати і погіршення добробуту великої кількості людей.

Споживчі ціни За даними зростання споживчих цін, з травня 2007 р. до травня 2008 р. інфляція збільшилася в ЄС до 3,9 %, у Єврозоні – на 3,7 %, а в Україні – на 31,1 %. У грудні 2007 р. річне зростання споживчих цін в Україні (16,6 %) у 5 разів перевищив дороговизну в ЄС (3,2 %) [5, с.20].

Залишається низькою купівельна спроможність основної маси населення. Платоспроможний попит визначається рівнем доходів населення та рівнем цін на харчову продукцію. Доходи більшої частини населення різко зменшилися.

Індекс номінальної заробітної плати (Інз) у 2008 році становив 137,7 %, а індекс реальної заробітної плати (Ірз) 105,0 %. Індекс споживчих цін становив 131,1%, що збільшило частку витрат на продовольчі товари, зменшило структуру споживання в бік дешевих рослинних продуктів.

Співвідношення витрат до доходів населення на харчування в 2008 р. порівняно з 2007 р. збільшились на 40,2 % [5, с.37]. Це не може не вплинути на споживання м'ясопродуктів.

Урахування фактору часу t необхідно для простеження змін впливу факторів на результати діяльності підприємств за відповідний період.

Залежність обсягу виробництва від основних зовнішніх факторів простежимо на прикладі ТОВ “Єремівський”, ТОВ “Векка”, ЗАТ “Південь”, ПП “Гармаш”, ТОВ “Алікс”, ВАТ “Лібра”. Основні показники представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Показники впливу основних зовнішніх факторів на діяльність м'ясопереробних підприємств

Підприємство	Обсяг виробництва, тис. грн., Y	Споживча ціна за 1 кг, тис.грн., X1	Рівень споживання, тис. грн., X2	Рівень забезпечення сировиною, тис. грн., X3	Чинник часу, рік t	
ТОВ “Єремівський”	43200	0,0214	1,1535	16300	2006	1
	46100	0,0221	1,2464	19350	2007	2
	52300	0,035	1,7045	23000	2008	3
ПП “Гармаш”	36200	0,0205	1,1049	17200	2006	1
	38700	0,022	1,2408	18600	2007	2
	41600	0,0347	1,6899	19800	2008	3
ТОВ “Векка”	52900	0,0203	1,0942	18700	2006	1
	56400	0,0217	1,2239	19800	2007	2
	60300	0,0335	1,6315	20200	2008	3
ВАТ “Лібра”	48400	0,0205	1,1049	18200	2006	1
	49200	0,0218	1,2295	19100	2007	2
	53200	0,0361	1,7581	19700	2008	3
ЗАТ “Південь”	51100	0,0212	1,1427	18900	2006	1
	52300	0,0227	1,2803	19600	2007	2
	53000	0,036	1,7532	20100	2008	3
ТОВ “Алікс”	40200	0,0217	1,1696	18700	2006	1
	41600	0,023	1,2972	19300	2007	2
	43800	0,0368	1,7922	20100	2008	3

Для кореляційно-регресійного аналізу нелінійних зв'язків використаємо прологарифмовані дані. Результати розрахунків коефіцієнтів регресії та інших статистичних параметрів повної моделі отримані за допомогою редактору Excel. Аналіз даних показує, що побудоване чотирьохфакторне рівняння регресії статистично ненадійне у цілому (значимість $F = 0,213 > 0,05$).

Проаналізуємо надійність його окремих коефіцієнтів. Для цього порівняємо з рівнем значущості $\alpha = 0,05$ (α обирається серед порівняно малих значень, так як похибка першого роду при перевірці гіпотези $H_0 : r = 0$ більш хибна для результатів моделювання в порівнянні з похибкою другого роду) [4, с.93].

Розглянемо графу Р-значення та обираємо в ній максимальну величину: максимальну Р_j-значимість = 0,33040340, що відповідає змінній X_1^2 . Очевидно, що дана факторна змінна статистично незначно впливає на обсяг виробництва Y, оскільки Р₄-значимість = 0,3304340 > 0,05 = α .

Отже, факторна змінна X_1^2 повинна бути виключена із моделі. Рівняння регресії, яке містить $m - 1 = 4 - 1 = 3$ факторних змінних, перераховується з наступною перевіркою коефіцієнтів регресії, що залишилися за t-критерієм Ст'юдента. Тому аналіз даних показують, що побудовані трьох- та двофакторні рівняння регресії також не надійні як у цілому, так і за окремими його коефіцієнтами $F = 1,67979757$ та 0,0531063 і відповідно показують на їх зростання у порівнянні з її повною чотирьохфакторною моделлю, а максимальна величина графі “Р-значення” перевищує рівень значущості α (максимальне Р_j-значимість = 0,94672649

та 0,963798753 відповідно $> 0,05 = \alpha$). t-критерій коефіцієнтів зменшується з виключенням факторних змінних.

Тому можна зробити висновок, що м'ясопереробні підприємства ТОВ "Єремівський", ТОВ "Векка", ЗАТ "Південь", ПП "Гармаш", ТОВ "Алікс", ВАТ "Лібра" не адаптовані до зовнішнього середовища щодо впливу рівня забезпечення сировиною, рівня споживання та рівня споживчих цін.

Побудована матриця парних коефіцієнтів кореляції для нелінійних зв'язків свідчить, що проаналізовані м'ясопереробні підприємства не адаптовані до основних факторів зовнішнього середовища. Але, в порівнянні зі споживчою ціною та рівнем споживання, простежується можливість адаптації підприємств відповідно до чинника забезпечення сировиною (коефіцієнт парної кореляції $r_{yz} = 0,5$).

Для оцінювання внутрішніх можливостей підприємств запропонована виробнича функція – економіко-математична модель, що описує залежність результуючих показників процесу виробництва від факторів, що їх обумовлюють [6, с.224]. У нашому випадку в якості результуючого показника використовується обсяг виробництва Y вартісній формі. Основні показники, які впливають на обсяг виробництва – вартість основних фондів, вартість сировини, заробітна плата, транспортні витрати, ціна та інші витрати (див. табл. 2). Залежність обсягу виробництва від основних показників простежимо на прикладі ТОВ "Єремівський". Інформаційною базою є дані економічної звітності за період з 2001 по 2008 років у порівнянних цінах 2008 р.

Згідно з етапами економіко-статистичного моделювання на першому з них – на основі якісного аналізу та причинно-наслідних зв'язків, виходячи з мети дослідження, визначаються результативні показники та множина факторів, що на нього впливають. У таблиці 2 наведений весь перелік показників і відокремлено результативний показник Y – обсяг виробництва. На цьому етапі обчислюється матриця парних коефіцієнтів кореляції для оцінювання лінійних або нелінійних зв'язків.

Таблиця 2

Показники діяльності ТОВ "Єремівський"

Показники		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Обсяг виробництва (ОВ), млн. грн.	Y	22,2	23,3	24,7	29,2	34,4	43,2	46,1	52,5
Заробітна плата, млн. грн.	X1	0,48	0,51	0,56	0,6	0,64	0,67	0,69	0,7
Ціна, грн. за 1 кг	X2	17,1	18,2	19,3	19,7	20,8	21,4	22,1	35
Вартість пасивної частини основних фондів, млн. грн.	X3	0,059	0,075	0,081	0,108	0,134	0,162	0,168	0,175
Вартість активної частини основних фондів, млн. грн.	X4	0,18	0,19	0,67	0,75	1,5	1,85	2,25	2,7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вартість сировини, млн. грн.	X5	10,8	11,2	12,8	13,2	14,5	16,3	19,35	23
Транспортні витрати, млн. грн.	X6	2,9	2,6	1,12	2,94	2,57	6,5	4,9	6,38
Інші витрати, млн. грн.	X7	7,8	8,7	9,48	11,6	15,1	20,6	18,7	19,52

На першому етапі дослідження були побудовані дві матриці парних коефіцієнтів кореляції. Перша, яка дає змогу оцінити наявність лінійних зв'язків між чинниками, а друга – нелінійних залежностей.

Коефіцієнт кореляції надає можливість визначити характер та щільність взаємного впливу параметрів, що характеризують діяльність підприємства та зовнішнього середовища.

Як відомо, коефіцієнт кореляції приймає значення від -1 до +1. Додатні значення свідчать про прямий зв'язок, тобто зростання одного з факторів призводить до зростання другого. Відповідно, від'ємні значення коефіцієнта кореляції свідчать про зворотний зв'язок, тобто зростання одного викликає зменшення другого.

Щодо щільності зв'язку згідно зі шкалою Чедака, пропонується така інтерпретація: при $0.7 \leq |r| < 1$ – зв'язок тісний; при $0.3 \leq |r| < 0.7$ – зв'язок середній; при $|r| < 0.3$ – зв'язок слабкий.

Обидві матриці кореляції табл. 2 свідчать про дуже сильну залежність валового випуску Y від усіх факторів. Це робить більш обґрунтованим побудову моделі. Побудова моделі є багатоваріантним процесом, а саме: будувалися декілька функцій – залежності обсягу виробництва від різних наборів факторів, що на нього впливають. Нами наведено кілька побудованих залежностей взаємозв'язків між ними. Економічний зміст моделей (3) – (9) відсутній, тому що коефіцієнт ступені від'ємний.

$$y = 1.771 \times x_5^{1.029} \times x_6^{0.129} \quad (1)$$

$$y = 4.868 \times x_4^{0.034} \times x_7^{0.745} \quad (2)$$

$$y = 110.88 \times x_1^{(-5.046)} \times x_3^{1.707} \times x_4^{0.315} \quad (3)$$

$$y = 180.463 \times x_3^{0.779} \times x_4^{(-0.00088)} \quad (4)$$

$$y = 2.982 \times x_2^{(-0.285)} \times x_4^{0.06} \times x_5^{1.22} \quad (5)$$

$$y = 2.521 \times x_2^{(-0.364)} \times x_5^{1.316} \times x_6^{0.121} \quad (6)$$

$$y = 11.646 \times x_1^{2.066} \times x_4^{(-0.153)} \times x_5^{0.768} \quad (7)$$

$$y = 52.358 \times x_1^{(-1.068)} \times x_2^{0.379} \times x_3^{0.99} \quad (8)$$

$$y = 49.374 \times x_2^{0.37} \times x_3^{0.704} \times x_4^{(-0.03)} \quad (9)$$

Адекватність моделі визначалася, по-перше, наявністю економічного змісту, а також статистичними показниками: множинним коефіцієнтом кореляції R , t і F -критеріями.

Для подальшого дослідження були відібрані функції (1) та (2). Перша:

$$y = 1.771 \times x_5^{1.029} \times x_6^{0.129} \quad (1)$$

Розрахунки за даним рівнянням (див. табл. 3):

Розрахунки до моделі (1)

Рік	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Обсяг виробництва Y (теор.), млн. грн.	23,559	24,116	24,822	29,019	31,417	39,948	45,96	56,815

Її статистичний показник $R = 0,98$ свідчить про добру статистичну якість побудованої моделі.

Друга функція, яка пропонується автором, має вигляд:

$$y = 4.868 \times x_4^{0.034} \times x_7^{0.745} \quad (2)$$

Розрахунки за даним рівнянням (див. табл. 4):

Таблиця 4

Розрахунки по моделі (2)

Рік	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Обсяг виробництва Y (теор.), млн. грн.	21,224	23,064	25,488	29,922	37,273	47,307	44,307	46,027

Її статистичний показник $R = 0,96$ також свідчить про добру статистичну якість побудованої моделі.

В обох залежностях при відсутності хоча б одного фактору обсяг виробництва дорівнює нулю, що також не суперечить економічному змісту.

Побудована модель кореляційних зв'язків дозволяє виділити фактори, що впливають на результати діяльності підприємства, а саме – обсяг виробництва.

Побудова функцій взаємозв'язків між обсягом виробництва Y ТОВ “Єремівській” та факторами, що на нього впливають $X_1, X_2, X_3, X_4, X_5, X_6, X_7$ дозволяє простежити найбільший вплив одного з факторів. Аналіз моделі (1) дозволяє зробити висновок, що найбільш впливовим фактором на обсяг виробництва Y є сировина X_5 та транспортні витрати X_6 (коефіцієнт ступеня найвищий), і це зрозуміло, оскільки значна залежність процесу виробництва від надходження сировини та від розташування сировинних джерел і їх доставки.

Висновки моделі (2) показують, що наступним за впливом є вартість основних фондів X_4 . Також вплив на результат мають інші витрати X_7 такі, як маркетингові дослідження, збутові витрати, комунальні витрати тощо. І це зрозуміло, тому постійне підвищення комунальних послуг та неналагоджена збутова діяльність м'ясопереробних підприємств призводить до зростання витрат.

Подальший розвиток процесу виробництва має бути зосереджений на вдосконаленні сировинної бази і поліпшенні транспортних зв'язків.

Отже, зовсім очевидним є шлях використання новітніх технологій і обладнання, налагодження служби збуту.

Висновки і перспективи подальших розробок. Згідно з проведеним аналізом економічного стану м'ясопереробних підприємств Одеського регіону необхідно зазначити, що існують підприємства, які не встигли повністю адаптуватися до ринкових умов господарювання, результатом чого стала їхня збиткова діяльність, а найчастіше й банкрутство. Тому для підприємств на сьогоднішній день необхідно розробити ефективну

адаптаційну систему ведення виробництва. Підставою для вибору того або іншого напрямку адаптації м'ясопереробного виробництва згідно з визначеними факторами, є такі умови.

1. Територіальне розташування господарства, яке припускає вибір його сировинної бази. Віддаленість від сільгоспвиробників веде до дефіциту сировини та збільшує її вартість.
2. Можливість оновлення матеріально-технічної бази для підтримки життєвого рівня підприємств.
3. Наявність маркетингових та збутових підрозділів для зменшення зовнішніх реалізаторів, що спричиняє збільшення витрат.
4. Стимулювання ціни на сільськогосподарську продукцію, зокрема на м'ясо.

Необхідна реалізація таких заходів для поліпшення функціонування м'ясопереробних підприємств:

1. Подолання антагонізму інтересів між сільгоспвиробниками та м'ясопереробними підприємствами через розвиток структур, започаткованих на взаємовигідному кінцевому результаті. Адаптація підприємств м'ясопереробної галузі пов'язана зі встановленням прямих контактів із постачальниками сировини, організацією власної торговельної мережі, пошуком нових видів сировини замість імпортованої. Так, створення кредитної спілки щодо вирощування худоби сприятиме зменшенню дефіциту сировини та скороченню довжини перевезень продукції, а, отже, і транспортних витрат. Це поліпшить якість сировини та продукції.

2. Важливим є технічне переоснащення заводів із впровадженням сучасних технологій. Для адаптації підприємств м'ясопереробної галузі перспективним буде інвестування ресурсів у будівництво, реконструкцію та технічне переозброєння підприємств. Органам влади варто вирішити питання про зниження відсотка нарахування митних зборів на придбання основних засобів. Напрямок техніко-технологічного оснащення виробничого процесу припускає застосування інтенсивних ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на зменшення прямих витрат праці, матеріалоемності, скорочення витрат, а також одержання максимального виходу високоякісної продукції й прибутку при підвищеному рівні рентабельності. Варто зазначити, що зниження мита можливо на сьогодні в умовах членства у СОТ.

3. Необхідна дотаційна політика та пільгове оподаткування сільськогосподарської та м'ясопереробної галузей. При діловому співробітництві м'ясопереробних підприємств та сільгоспвиробників скасовується податок на додану вартість, який складає 20 %. Кредитування м'ясопереробними підприємствами сільгоспвиробників допоможе забезпечити фінансування тваринництва, що зменшить дефіцит сировини та забезпечить продовольчу безпеку країни.

Література

1. Пасхавер Б. Й. Пріоритети продовольчого ціноутворення / Б. Й. Пасхавер // Економіка України. – 2003. – № 4. – С. 4–11.
2. Саблук П. Т. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: [інформаційно-аналітичний зб.] / П. Т. Саблук. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 647 с.
3. Про дострокову стратегію сталого розвитку агропромислового комплексу / В. М. Трегобчук, Б. Й. Пасхавер, А. Е. Юзефович та ін. // Економіка АПК. – 2005. – № 7. – С. 35–47.
4. Янковой А. Г. Основы эконометрического моделирования / А. Г. Янковой. – Одесса: Астропринт, 2003. – 134 с.
5. Соціально-економічне становище України за січень-червень 2008р. / Державний комітет статистики України / [за ред. Коваленко Ю.] // Економіст. – 2008. – № 7. – С. 22–43.
6. Суворовський О. Л. Деякі питання аналізу ефективності переробної промисловості / О. Л. Суворовський, Н. А. Туріца // Прометей. – Донецьк: ДЕГІ, 2007. – Вип. 2 (23) – С. 223–226.